Asia: E 49/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Ennakkovaikuttaminen: EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettaminen (E 49/2023 vp)

Eduskunta
Eduskunnan ympäristövaliokunta, pe 1.12. klo 9.30

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Raisa Mäkipää

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

EU komissio valmistautuu antamaan lainsäädäntöehdotuksen EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteesta puolen vuoden sisällä Dubain ilmastokokouksesta, joka järjestetään joulukuussa 2023. Ilmastotavoitteiden asettaminen on osa kansainvälisesti Pariisin ilmastosopimuksessa sovittuja toimia joihin EU on sitoutunut.

Luonnonvarakeskus (Luke) lausuu eduskunnassa käsiteltävästä Suomen ennakkovaikuttamislinjauksesta siltä osin kun ne koskevat luonnonvarasektoria.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että vuoden 2040 ilmastotavoitteita valmisteltaessa tarkastellaan kattavasti eri sektoreiden päästövähennyspotentiaalia. Päästövähennyksissä nopea eteneminen on välttämätöntä ja eri sektoreilla mahdollisten päästövähennysten kustannustehokkuutta tulee tarkastella nykyistä laajemmin. Sekä Suomessa että EU:ssa on jäänyt käyttämättä suhteellisen edullisia päästövähennysmahdollisuuksia eli ilmastotoimia ei ole kohdennettu kustannustehokkaasti.

EU:n yhteisten ilmastotavoitteiden kunnianhimon kasvattaminen ja niiden saavuttamista tukevien politiikkatoimien suunnittelu tukee ja tekee mahdolliseksi Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen vuoteen 2035 mennessä.

Kasvihuonekaasuraportoinnin uudistaminen siten että kaikki maataloustoimintaan liittyvät päästöt raportoitaisiin yhdessä (raportonti AFOLU-sektorina kokonaisuudessa) on kannatettava. Nykyisin peltojen päästöjä raportoidaan sekä LULUCF sektorilla, että taakanjakosektorilla raportoitavina maatalouden päästöinä. Uudistus aiheuttaisi kehittämisvaiheessa teknistä lisätyötä inventaarion toteuttamiseen, mikä tulee huomioida resurssoinnissa, jotta voidaan uudistusten aikanakin pysyä inventoinnin kansainvälisesti sovitussa raportointiaikataulussa.

AFOLU-sektorin yhteinen raportointi ei muuttaisi päästöjen tasoa, sillä jo nyt raportoinnissa käytetään AFOLU-sektorille luotuja ohjeita. Nykyisen maatalous- ja maankäyttösektorin päästöt ja nielut vain laskettaisiin yhteen. Maatalouden osalta muutos edistäisi kokonaisuuden tarkastelua johdonmukaisesti. Miten se vaikuttaisi päästövähennystavoitteisiin riippuu taas täysin siitä, asetetaanko tavoitteet koko sektorille vai esimerkiksi päästöille ja nieluille erikseen. Perusmuistiossa esitetty näkemystä, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan

muut kuin ympäristötavoitteet (tuottavuus, elintaso, vakaus, tarvikkeiden saatavuus ja kohtuulliset kuluttajahinnat) eivät saa vaarantua päästövähennysten vuoksi, olisi hyvä tarkastella yksityiskohtaisemmin. Ympäristötavoitteiden toteuttaminen yhteisen maatalouspolitiikan kautta on epäonnistunut osaksi sen vuoksi, että tukia myönnetään ilman velvoitetta tuottaa ruokaa tai rehua. Päästövähennysten toteuttamiseksi kustannustehokkaasti tukivaroja tulisi kohdentaa erityisesti aktiivisesti ruokaa tuottavien tilojen käyttöön, mikä edistäisi sekä päästövähennyksiä, tuottavuutta että ruokaa tuottavien tilojen kannattavuutta.

Maankäyttösektorilla on huomattavia päästövähennysmahdollisuuksia sekä Suomessa että EU:ssa. Peltojen käyttöön liittyvät päästövähennystoimet ovat suhteellisen kustannustehokkaita, mutta niiden toteuttamista hidastaa EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, joka kannustaa passiiviseen peltojen omistamiseen. Nykyinen tukikausi jatkuu vuoteen 2027 ja nyt olisi oikea-aikaista vaikuttaa seuraavaan tukikauteen, jotta 2040 tavoitteiden toteuttamiseen saadaan mukaan myös peltojen päästövähennys- ja hiiliviljelyn keinot. Maankäyttösektorin päästövähennyspotentiaalia ei saada tehokkaasti hyödynnettyä ilman maataloustukien reformia. Tarvitaan enemmän kannustimia viljelijöille toteuttaa erilaisia päästövähennys- ja hiilensidontatoimia. Entisten toimien kannustavuutta tulee lisätä. Tulosperusteisia toimia ja niiden todennettavuutta on tarpeellista kehittää, jotta päästään kustannusvaikuttavaan ohjaukseen. Tähän on hyvät mahdollisuudet erityisesti turvemailla, joiden viljely tuottaa huomattavia päästöjä useissa EU:n jäsenmaissa.

Maankäyttösektorin osalta muistio esittää vain kaksi konkreettista keinoa kasvattaa nielua, hiilidioksidin talteenoton ja puutuotteet. Maankäyttösektorin kokonaisuudessa on suuri merkitys myös muilla kuin metsätaloudella. Keinovalikoimassa on syytä pitää mukana kaikkiin ojitettuihin turvemaihin suunnatut toimet, sillä nopein ja kustannustehokkain tapa vahvistaa nielua maankäyttösektorilla on vähentää ojitettujen turvemaapeltojen ja -metsien maaperän päästöjä.

Metsien hiilinielujen vahvistaminen on EU:n yhteinen tavoite ja hiilinielutavoitteiden jäädessä toteutumatta maat voivat käydä keskenään kauppaa nieluyksiköillä. Lähivuosina Suomi voi olla nieluyksiköiden ostaja ja ostajan näkökulmasta on erittäin tärkeää rakentaa EU:ssa entistä luotettavampaa kasvihuonekaasuinventaariota LULUCF sektorin päästöjen ja nielujen laskentaan.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että vuoden 2040 ilmastotavoitteita valmisteltaessa tarkastellaan kattavasti eri sektoreiden päästövähennyspotentiaalia. Päästövähennyksissä nopea eteneminen on välttämätöntä ja eri sektoreilla mahdollisten päästövähennysten kustannustehokkuutta tulee tarkastella nykyistä laajemmin. Sekä Suomessa että EU:ssa on jäänyt käyttämättä suhteellisen edullisia päästövähennysmahdollisuuksia. Peltojen käyttöön liittyvät päästövähennystoimet ovat suhteellisen kustannustehokkaita, mutta niiden toteuttamista hidastaa EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, joka kannustaa passiiviseen peltojen omistamiseen ilman osallistumista ruuantuotantoon.

Metsien hiilinielujen vahvistaminen on EU:n yhteinen tavoite ja hiilinielutavoitteiden jäädessä toteutumatta maat voivat käydä keskenään kauppaa nieluyksiköillä. Lähivuosina Suomi voi olla nieluyksiköiden ostaja ja ostajan näkökulmasta on erittäin tärkeää rakentaa EU:ssa entistä luotettavampaa kasvihuonekaasuinventaariota LULUCF sektorin päästöjen ja nielujen laskentaan.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 29.11.2023 klo 18:47:13.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Raisa Mäkipää
Raisa Mäkipää

Liitteet:

Tiedoksi: